



שיחה במטוס

דברים

משה רבנו מחזיק את הלוחות. לפתע הוא מרגיש שהאבנים נעשות כבדות ואז משליך אותם. כל עוד היה בהם את החיות האלוקית, הרי ש'החי נושא את עצמו'. כאשר הסתלקה החיות הַ הם נעשו כבדות ומשה הבין שיש לשברן.

במה מאמינים התלמידים בישראל

השבוע ביקרתי בארץ-הקודש. בדרך חזרה במושב המקביל במטוס ישבה אישה מבוגרת שעלתה מחבר העמים לשעבר בשנות התשעים ולצידה נכדתה, ילדה בת אחת עשרה שנולדה וגדלה בישראל. שניהם גרים בנתניה.

פניתי לילדה הצעירה ושאלתי אותה האם בבית הספר יש 'תפילה'. היא אמרה שלא, ואז היא מיד הוסיפה ואמרה שהיא מאמינה בה'. כששאלתי אותה אם היא יודעת "שמע ישראל", לא היה לה מושג קלוש על מה אני מדבר. שאלתי אותה האם היא ביקרה אי פעם בבית כנסת היא ענתה שלא, אבל היא כן ראתה תמונות של בית כנסת¹

ניסיתי את מזלי בדרך אחרת. שאלתי אותה האם נמסרים להם בבית הספר שיעורי תנ"ך. היא ענתה שכן, ומיד הוסיפה שהיא לא מצליחה להבין את השפה התנ"כית. היא טענה שהיא לא מבינה כלום ממה שכתוב שם.

הסבתא התערבה ואמרה לה שזה לא יתכן, "את הרי תלמידה חרוצה". הילדה ענתה בכנות: "נכון, אני חרוצה בכל המקצועות, חוץ מתנ"ך". הסבתא מיד הגינה עליה ואמרה ש"כנראה המורה לא טובה", אבל הילדה הפתיעה אותה ואמרה שהיא דווקא כן אוהבת את המורה! ואז הילדה פונה אלי שאני יגיד לה משהו 'בתנ"כית' והיא תנסה להבין. אמרתי לה את הפסוק הראשון בתורה והיא דווקא הבינה. אחר כך עברנו ל"שמע ישראל" והיא לא הבינה על מה מדובר. "מי זה ה'ישראל' שהוא צריך לשמוע", שאלה. אז המשכתי ל"ואהבת את ה' אלקיך", והיא הייתה צריכה עזרה כדי להבין את הפסוקים.

בהמשך שאלתי אותם האם הם מדליקים נרות שבת. הסבתא אמרה שמפעם לפעם היא מדליקה נרות. זה קורה כאשר היא פוגשת בקרנות רחוב נשים שמחלקות נרות, אז היא מדליקה. הנכדה אמרה שאצלה בבית לא מדליקים נרות, אבל כן עושים ברכה על מיץ ענבים וברכה על החלה.

איכשהו הזכרתי את המילה 'מצוה' אבל היא לא ידעה מה זה מצוה. הדבר היחידי שהיא ידעה הוא שבעוד שנה תהיה לה מסיבת 'בת מצוה' ואימא שלה אמרה לה שבגיל שתים עשרה היא נהיית אחראית למעשים שלה, אבל את המושג 'מצוה' היא לא הכירה. דווקא הסבתא ידעה לומר שזה "מעשים טובים".

"את יום כיפור את מכירה?", שאלתי. "אני אוהבת יום כיפור" ענתה הילדה. "כולם נוסעים על אופניים". היא גם ידעה שזה יום שצריך לבקש סליחה, אבל רק לפעמים היא עושה את זה. על 'פסח' היא למדה בבית הספר אבל "בבית לא עושים סדר". הסבתא לעומתה אמרה שדווקא כן עושים 'סדר' בפסח.

ניסיתי לדבר על לבה שתתחיל להדליק נרות שבת. הסברתי לה שבנות מדליקות נר אחד, ונשואות שתי נרות. הסבתא אמרה שיש לה פמוטים והיא תשמח לתת לה אחת במתנה. אמרתי לה שהיא תהיה הראשונה וכל בנות המשפחה ילכו בעקבותיה. לפני שירדתי מהמטוס שאלתי אותה אם

היא תדליק נרות, אבל היא לא הייתה מוכנה להתחייב על כך.

מה שכן היא מאמינה בשלום, שכולם יחיו בשלום²

מדוע משה שובר את הלוחות?

בפרשת השבוע משה רבנו חוזר לתאר לבני ישראל את סיפור חטא העגל. הוא מספר כיצד עלה להר סיני ושהה שם ארבעים יום במהלכם לא אכל לחם ולא שתה מים. ואז ה' נתן לו את שני לוחות הברית, ואמר לו "לך רד כי שיחת עמך³ עשו להם עגל מסכה". משה ממשיך ואומר: "וארד מן ההר⁴ וארא⁵ עשיתם לכם עגל מסכה ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם" (עקב פרק ט).

וכאן נשאלת השאלה הגדולה, מדוע משה שבר את הלוחות? בספר שמות בפרשת 'תשא' מסופר שמשה כעס, "ויחר אף משה", אבל כשמשה עצמו מספר את הסיפור הוא לא מזכיר שום כעס, להיפך, הוא מזכיר שהוא פחד מכעסו של בורא עולם.

הרבי מביא בשיחה את דברי המדרש שאומר: "בשעה שנתן לו הקב"ה את הלוחות, היו סובלין את עצמן. כיון שירד וקרבו אל המחנה וראה את העגל פרח אות הכתב מעליהם ונמצאו כבדים על ידיו של משה ונשתברו" (מדרש תנחומא תשא, כ"ו).

שואל הרבי מה הפירוש שהאותיות פרחו. עשרת הדברות היו חרוטים על הלוחות אז מה הפירוש שהאותיות פרחו? אם אלו היו שני דברים נפרדים, כמו דיו על קלף, אז יתכן שהדיו ימחק או יעלם אבל אם אותיות חרוטות באבן כיצד הם בדיוק פרחו?

מסביר הרבי דבר נפלא:

"הלוחות מצד עצמם הוצרכו להיות כבדים שהרי מידת הלוחות הייתה ששה טפחים על ששה טפחים (18 אינץ על 18 אינץ)⁶ אלא מאי, על ידי האותיות נעשו הלוחות כמו דבר חי שנושא את עצמו. וכפי שרואה גם ילד

שנקל יותר לשאת דבר חי מאשר לשאת דבר דומם, והיינו שהאותיות החיו את הלוחות במכל-שכן מנשמה שמחיה את הגוף ופועלת שיהיה קל יותר (נושא את עצמו) ורק כשהיו האותיות פורחות אזי נמצאו הלוחות כבדים על ידיו של משה.

"ועל-פי-זה מובן הפירוש דאותיות פורחות שלא מדובר אודות מציאות האותיות כשלעצמן אלא אודות החיות שבאותיות". לכן ממשיך הרבי ואומר: "משה רבנו ראה שהקב"ה התחיל לשבור את הלוחות שנטל מהם את החיות שבאותיות² ולכן המשיך גם הוא ושבר את הלוחות עצמם" (תורת מנחם חלק סט עמ' 138).

מה שקרה כאן זה שכשמשה קיבל את הלוחות היה בהם חיות, היה לו קל לשאת אותם לעומת המשקל שלהם. כשהוא ירד למטה וראה את העגל הוא הרגיש לפתע שהלוחות נעשו כבדים, הוא שם לב שהחיות שהייתה בלוחות נעלמה, ושהקב"ה כביכול איבד ענין בלוחות, ולכן הוא שבר אותם.

חייבים יהדות חיה ותוססת

מה שאנו למדים מההסבר הזה זהו מסר חשוב מאוד. לוחות שאין בהם חיות סופם שישתברו. שמירת מצוות ללא חיות סופם שישתברו. סוד ההישרדות של העם היהודי זה יהדות 'חיה' ותוססת.

לפני שלש מאות שנה כשתנועת החסידות נולדה, במזרח אירופה חיו מיליוני יהודים שרובם ככולם היו שומרי תורה ומצוות. הבעיה הייתה אז היא שהיהדות הזו הייתה ללא חיות. העם היה מדוכא מרוב צרות, המגידיים סיפרו להם שהקב"ה מרוגז עליהם ומעניש אותם, ויהודים קיימו מצות מתוך הכרח.

עד שבא הבעל-שם-טוב וסיפר לאותם יהודים שהקב"ה אוהב אותם ומחבב את המצוות שלהם. הוא גילה להם שהמלאכים מנשקים כל מצוה שהם עושים, וכל יהודי הכי פשוט הוא אהוב וחביב בעיני הבורא. כך הוא 'נפח חיים' ביהדות שלהם. לכן לא פלא שהחסידות במזרח אירופה התפשטה

כאש בשדה קוצים.

הדרך להביא יהדות לכל יהודי ובפרט לילדים זה עם חיות. לא מספיק לקיים מצוות אלא צריך לעשות אותם בשמחה. וכמו שהגמרא אומרת: "כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה עדיין עושין אותה בשמחה, וכל מצוה שקבלו עליהם בקטטה עדיין עושין אותה בקטטה" (שבת קל, א). החיות שבמצוות הוא הסוד להמשכיות.

(מיוסד על השיחה השבועית של הרבי שהתפרסמה בפרויקט תובנות לחיים)